

**МАКТАБ ЎҚУВЧИЛАРИНИ ХАЛҚ ХУНАРМАНДЧИЛИГИГА
ЎРГАТИШДА ИННОВАЦИОН ТАЪЛИМ МЕТОДЛАРИДАН
Фойдаланиш**

DOI: <https://doi.org/10.53885/edinres.2021.50.31.014>

Шомирзаев Махматмурод Хурамович

*Термиз давлат университети технологик таълим кафедраси доценти,
педагогика фанлари доктори (DSc).*

---

*Хайруллаев Исматулло Нуруллаевич
Термиз давлат университети доценти*

Аннотация: Муаллиф мақолада мактаб ўқувчиларини халқ хунаомандчилигига ўргатишда замонавий таълим методларидан фойдаланиш технологиясини ёритиб берган.

Таянч сўзлар: хунароманд, урф-одатлар, устоз-шогирд анъанаси, билим, кўникма, малака, бадиий безак, фаолият.

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ
МЕТОДОВ ПРИ ОБУЧЕНИИ ШКОЛЬНИКОВ НАРОДНЫМ РЕМЕСЛАМ**

Шомирзаев Махматмурод Хурамович

*Доцент кафедры технологического образования Термезского
государственного университета, доктор педагогических наук*

---

*Хайруллаев Исматулло Нуруллаевич
Доцент Термезского государственного университета*

Аннотация: В статье автор выделил технологию, используемую при обучении школьников народному искусству.

Ключевые слова: ремесленник, ритуал, традиция учителя-ученика, знания, умения, навыки, художественное оформление, деятельность.

**IMPLEMENTATION OF INNOVATIVE EDUCATIONAL METHODS OF
PROVISION OF SCHOOLCHILDREN'S PEOPLE**

Shomirzaev Maxmatmurod Xuramovich

*Associate Professor of Technological Education, Termez State University, Doctor
of Pedagogical Sciences (DSc)*

---

*Khayrullaev Ismatullo Nurullaevich
Associate professor of Termez State University*

Abstract: In the article, the author highlighted the technology used in teaching schoolchildren folk art.

Key words: artisan, ritual, tradition of teacher-student, knowledge, skills, decoration, activity.

Умумтаълим мактабларида ўқувчиларни халқ хунаромандчилигига ўргатишда инновацион таълим методларидан фойдаланиш муҳим аҳамият касб этади. Шунинг учун умумтаълим мактабларида амалий ва бадиий безак санъати таълимнинг янги мазмунини ахборот технологиялари асосида шакллантириш, замонавий ўқув-методик мажмуалари ва ўқув тарбия жараёнининг дидактик жиҳатларини таъминлаш ва мазкур соҳа ўқитилишининг илмий-амалий масалаларини тўғри ҳал этиш, ҳозирги куннинг долзарб масалаларидан бири. Ушбу масалани ижобий ҳал қилишда ўқувчиларга кашта турлари ва уларнинг ўзига хослиги ҳақида маълумот

бериш ҳамда уларни турли шаклда кашта композициялари тузишга ўргатиш, уларда ўтилатган мавзуга нисбатан қизиқиш уйғотиш, назарий билим, амалий кўникма ва малакаларни шакллантириш, мавзуга оид тарқатилган материалларни яқка ва гуруҳ ҳолатида ўзлаштириб олишлари учун суҳбат-мунозаралар ташкил этиш, тарқатма ва дидактик материаллар тайёрлаш орқали ўқувчиларнинг билимини баҳолаш яхши натижа беради.

Ўқув жараёнидаги педагогик технология – бу аниқ кетма-кетликдаги яхлит жараён бўлиб, у ўқувчининг эҳтиёжидан келиб чиққан ҳолда, бир мақсадга йўналтирилган, олдинги пухта лойиҳалаштирилган ва қафолатланган натижа беришга қаратилган педагогик жараён. Амалий машғулотларни ўтишда ноанъанавий методларни қўллаш, унинг имкониятларидан тўғри фойдаланиш, ҳар бир ўқитувчи учун масъулиятли вазифа. Ушбу вазифаларни амалга оширишда қуйидагиларга эътибор қаратиш лозим:

ўқувчиларга халқ хунармандчилигини ўргатишда ахборот технологияларини қўллаш, ота-боболаримиздан қолган урф-одаглар, устоз-шогирд анъаналарини давом эттириш орқали, уларни маънавий-ахлоқий жиҳатдан тарбиялаш;

халқ хунармандчилигини ўргатишда ўқувчиларни ижодкорлик, изланувчанликка, касбий маҳоратини такомиллаштиришга йўналтириш;

ўқувчиларда касб ахлоқи, катталарга ҳурмат, ватанпарварлик, хушмуомалалик, одоблилик, ростгўйлик, ҳалоллик, покизалик, сабр-қаноат, камтарлик, инсонпарварлик, адолатпарварлик, одиллик, меҳр-муҳаббат, самимийликни тарбиялаш;

ўқувчиларда ижтимоий-ғоявий, юксак дунёқарашни шакллантиришдан иборат.

Маъруза машғулотини олиб бериш технологияси

1-мавзу	Халқ хунармандчилиги тарихи, унинг турлари. Каштачилик санъати.	
Дарсинг технологик харитаси		
Ўқувчилар сони: 30 нафаргача	Вақт: 2 соат	Ўқувчилар сони: 30 нафаргача
Ўқув машғулотининг шакли	Ахборотли баҳс-мунозарали дарс	Ўқув машғулотининг шакли
Маъруза режаси	1. Халқ хунармандчилиги тарихи, унинг турлари ва каштачилик санъати тарихи. 2. Каштачилик санъати мактаблари ва уларнинг намоёндалари. 3. Каштачилик санъатининг ривожланиши.	Маъруза режаси
Ўқув машғулотининг мақсади: ўқувчиларга халқ хунармандчилиги турлари, каштачилик санъати тарихи ва унинг ривожланиши, каштачилик мактаблари, намоёндалари ҳақида маълумот бериш.		
Педагогик вазифа:		Ўқув фаолиятининг натижаси:
1. Халқ хунармандчилиги, унинг турлари ва каштачилик санъати тарихи ҳақида тушунчалар бериш.		Ўқувчилар халқ хунармандчилиги, унинг турлари ва каштачилик санъати тарихи ҳақида тушунчаларга эга бўлади.
2. Каштачилик санъати мактаблари ва уларнинг намоёндалари хусусида маълумот бериш.		Ўқувчилар каштачилик санъати мактаблари ва уларнинг намоёндалари хусусида маълумотга эга бўладилар.
3. Каштачилик санъати ривожланишини тушунтириб беради.		Каштачилик санъати ривожланиши ҳақида тушунча оладилар.
Ўқитиш методлари ва техника		Маъруза, “Қандай?” техникаси, “ФСМУ” ва “Инсерг” методлари.
Ўқитиш воситалари		Ўқув-методик мажмуаси, ўқув қўлланма, тарқатма ва дидактик материаллар, кўргазмалли плакатлар, слайдлар.
Ўқитиш шакли		Жамоа ва синфларда ишлаш

Иш жараёнлари вақти	Фаолият мазмуни	
	Ўқитувчи	Ўқувчи
1-босқич. Кириш (10 дақиқа)	1.1. Маърузанинг мавзуси, режасини эълон қилади, ўқув машғулотининг мақсади ва ўқув фаолият натижаларини тушунтиради.	Тинглайди, мавзу номини ёзиб олади
	1.2. Машғулотни ўтказиш шакли ва баҳолаш мезонларини эълон қилади.	Ёзиб олади
2-босқич. Асосий жараён (45 дақиқа)	2.1. Мавзу режасининг биринчи пункти режаси бўйича маъруза қилади. Маъруза бўйича “Қандай?” усулидан фойдаланган ҳолда ўқувчиларга қуйидаги савол билан мурожаат қилади: “Халқ ҳунармандчилигига оид қандай маълумотларни биласиз?”.	Ёзади, саволга жавоб беради.
	2.2. мавзу режасининг иккинчи пункти бўйича маъруза қилади. Маъруза бўйича “Қандай?” усулидан фойдаланган ҳолда ўқувчиларга қуйидаги савол билан мурожаат қилади: “Қандай каштачилик санъати мактабларини биласиз?”.	Ёзади, саволга жавоб беради.
	2.3. Каштачилик санъати ва унинг ривожланиши каби масалаларни ёритишда “Кичик гуруҳларда ишлаш” орқали амалга оширилишини эълон қилади. “ФСМУ” техникасидан фойдаланган ҳолда синфларга топшириқлар беради. Синфларда ишлашга ёрдам беради. Қўшимча маълумотлардан фойдаланишга имкон яратади. Дикқатларини кутилган натижага жалб қилади. Ҳар бир гуруҳ топшириқларини ватман-қоғозларга тушириб, тақдимотни ўтказишга ёрдам беради, билимларини умумлаштиради, хулосаларга алоҳида эътибор беради. Топшириқларнинг бажарилишини қай даражада тўғри эканлигини диққат билан тинглайди. Фикрларини тинглаб, умумлаштиради.	Саволларга жавоб берадилар, эркин баҳс-мунозара юритадилар. Синфларда ишлайдилар.
3-босқич. Яқуний босқич (10 дақиқа)	3.1. Мавзу бўйича умумий хулоса қилинади.	тинглайдилар
	3.2. Ўз-ўзини назорат қилиш учун “Чархапалак” технологияси ёрдамида саволлар беради.	Саволларга жавоб ёзадилар.

	3.3. Навбатдаги машғулотда кўриладиган мавзунини эълон қилади ва “инсерт” методида жадвалга мустақил таълимга тайёргарлик кўришларини сўрайди.	“Инсерт” методида жадвални тўлдиради.
--	--	---------------------------------------

Синфлар, гуруҳлар	Саволнинг тўлиқ ва аниқ ёритилиши. 0-5 балл	Мисоллар билан муаммога ечим топиши. 0-5 балл	Синф, гуруҳ аъзоларининг фаоллиги. 0-5 балл	Жами балл

1-жадвал

Мавзу: Халқ ҳунармандчилиги тарихи, унинг турлари каштачилик санъати.

1. Халқ ҳунармандчилиги тарихи, унинг турлари ва наққошлик санъати тарихи.
2. Каштачилик санъати мактаблари ва уларнинг намоёндалари.
3. Наққошлик санъатининг ривожланиши.

Ўқув машғулотининг мақсади: ўқувчиларга халқ ҳунармандчилиги турлари, наққошлик санъати тарихи ва унинг ривожланиши, наққошлик мактаблари, намоёндалари ҳақида маълумот бериш тўғрисидаги билимларини шакллантириш.

Ўқув фаолиятининг натижаси: ўқувчиларга халқ ҳунармандчилиги турлари, наққошлик санъати тарихи ва унинг ривожланиши, каштачилик мактаблари, намоёндалари ҳақида маълумот берилди.

2-жадвал

Синфлар, гуруҳлар	Саволнинг тўлиқ ва аниқ ёритилиши. 0-5 балл	Мисоллар билан муаммога ечим топиши. 0-5 балл	Синф, гуруҳ аъзоларининг фаоллиги. 0-5 балл	Жами балл

13 – 15 балл – “аъло”

12 – 10 балл – “яхши”

6 – 9 балл – “қониқарли”

4-жадвал

Ушбу вазифаларни ҳал этишда ўқитувчи ҳар бир машғулоти яхлит ҳолатда кўра билиши ва уни тасаввур этиши, бўлажак дарс жараёнини лойihalаштириб олиши керак. Бунда ўқитувчи учун бўлажак дарснинг технологик харитасини тузиб олиши муҳим дидактик шарт. Чунки дарснинг технологик харитаси ҳар бир мавзу, ҳар бир дарс учун ўқитилаётган фаннинг хусусиятидан, ўқувчиларнинг имконияти ва эҳтиёжидан келиб чиққан ҳолда тузилади. Ҳар бир дарснинг ранг-баранг, кизиқарли бўлиши аввал пухта ўйлаб тузилган дарс технологиясига боғлиқ.

Адабиётлар:

1.Толипов Ў.Қ., Шарипов Ш.С., Исламов И.Н. Ўқувчилар дизайнерлик ижодкорлиги. –Тошкент: “Фан”, 2006. Б.74

2..Ҳабибулло Солих. Рамзий безаклар маъноси. –Тошкент: “Ўзбекистон”, 2003. №3. Б.11

3.Ходжабоев А.Р. Научно-педагогические основы учебно-методического комплекса подготовки учителя труда. Автореф. дисс...д-ра пед. наук. –Т.: 1992. С.66

4.Нишаналиев У.Н. Формирование личности учителя трудового обучения: проблемы и перспективы. –Ташкент: Ўқитувчи, 2000. С.212

5.Шомирзаев М.Х. Таълим технологияларидан фойдаланиш муаммолари // Замонавий таълим. –Т., 2019. – 9 (82)-сон. – Б.27

6.Shomirzayev, M.Kh. (2019). The ethical characteristics of traditional embroidery of Fergana valley people. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences, 7 (12). - P. 55-59.

7.Shomirzayev, M.Kh. (2019). Ethnic peculiarities of artistic embroidery of the peoples of the Fergana valley. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences.-7 (12).-P. 966-969.

8.Shomirzayev, M.Kh. (2019). Local features of the traditional embroidery of the Fergana valley. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences.-7 (12). -P. 970-973.

9.Shomirzayev, M.Kh. (2020). Education is personally focused technology. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences, 8 (8),Part. 93-99.

10.Shomirzayev, M.Kh. et al. (2020). National handicrafts of Uzbekistan and its social – economic significance. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences, 8 (8),Part III. 129-138.

11.Shomirzayev, M.Kh. (July, 2020). Technology of Educational Process in School Technology Education. The American Journal of Social Science and Education Innovations. Impact Factor 5.366.-№ 02. -P. 212 - 223. (www.usajournalshub.com/index.php/tajssel).

12.Shomirzayev, M.Kh. (30 July, 2020). Developing Educational Technologies in School Technology Education. The American Journal of Social Science And Education Innovations, Impact Factor 5.26. -P.II/VII 51 - 57. (www.usajournalshub.com/index.php/tajet).

13.Shomirzayev, M.Kh. The Concept Of Pedagogical Technology And Basic Principles. *Academicia: An International Multidisciplinary Research Journal*. (Affiliated to Kurukshetra University, Kurukshetra, India), Vol. 10, Issue 11, November 2020 Scientific Journal Impact Factor (Sjif 2020-7.13).-Part 1554 - 1563. (<https://saarj.com>).